

O'ZBEKISTONDA IJTIMOYIY-IQTISODIY TARAQQIYOTNI TA'MINLASH MASALALARI

Abdiyeva Dilshoda Oybek qizi

QarDTU "Iqtisodiyot va boshqaruv" fakulteti talabasi

O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlashda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish muhim yo'nalish sifatida belgilandi. Ushbu faoliyatning rivoji uchun puxta qonunchilik siyosati, mustahkam huquqiy baza shakllantirilgani va muntazam takomillashtirib borilayotgani, kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishga imtiyoz va preferensiyalar berish, ishlab chiqarishni texnik va texnologik qayta jihozlash hamda modernizatsiya qilish masalalarida davlat tomonidan tizimli ravishda yordam ko'rsatilayotganini va ushbu chora-tadbirlar kambag'allikni qisqartirishga yordam bermoqda.

Kambag'allikni qisqartirish davlat tomonidan amalga oshirilayotgani, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning yalpi ichki mahsulot ishlab chiqarish va bandlikni ta'minlashdagi ulushini oshirish, texnologik tarkibiy tuzilishini takomillashtirish, kredit resurslariga bo'lgan ehtiyojini qondirish va qulay ishbilarmonlik muhitini yaratish kabi yo'nalishlarda tizimli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Kambag'allikni qisqartirishda kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish, ushbu jarayonlarning samaradorligini oshirish, kichik biznes uchun qulay ishchan muhitni yaratish, tartibga solishning pul-kredit mexanizmlaridan samarali foydalanish, uning tashqi iqtisodiy faoliyatdagi ishtirokini kuchaytirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va aholi daromadini oshirish orqali kambag'allikni qisqartirish borasidagi imkoniyatlaridan to'laroq foydalanish, innovatsion g'oyalar va texnologiyalarni amaliyotga joriy etish dolzarb hisoblanadi.

Iqtisodiyotni barqarorlashtirish sharoitida yashayotgan mamlakatlarda aholining bir qismi daromadlari kam bo'lganligi sababli moddiy va ma'naviy ehtiyojlarini to'liq qondirolmashligi hech kimga sir emas.

Kambag'allik odamlarning moddiy ta'minlanmaganligining o'ziga xos holati, qachonki shaxsning daromadi yoki oilalar hayoti uchun ijtimoiy zarur bo'lgan iste'molni saqlab qolishga imkon bermaydi. Aholining bunday qatlami kambag'allar deb ataladi. Aholi daromadlari va kambag'allik darajasini oilalarni tanlab kuzatish yo'li va normativ usul bilan aniqlash mumkin. Tanlab kuzatish usulida oila daromadlari mamlakat o'rtacha daromadidan bir necha baravar past bo'lsa, bu oila kambag'al hisoblanadi. Jumladan, O'zbekistonda ham normativ usulda kambag'allik aniqlanadi. Bu usulda eng zaruriy oziq-ovqat, iste'mol buyumlar va xizmatlar to'plami qiymatlar asosida aniqlanadi. Bu qiymat iste'mol budjetini tashkil etadi. Eng kam iste'mol budjetiga yoki uning bir qismiga (50 % foiz va undan ko'pi) to'g'ri keladigan daromad kambag'allik chegarasi deyiladi.

2020 yil 26 martda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi hamda uning tizim tashkilotlari faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi Qarori hamda 2021 yil 3 dekabrda "Mahallada tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi bandligini ta'minlash va kambag'allikni qisqartirish masalalari bo'yicha hokim yordamchilari faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarorlari qabul qilindi.

Ushbu qarorga asosan, 1 yanvar 2022 yildan har bir shaharcha, qishloq, ovulda, shuningdek, har bir mahallada tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi bandligini ta'minlash va kambag'allikni qisqartirish masalalari bo'yicha tuman (shahar) hokimining yordamchisi lavozimi ta'sis etildi. Hokim yordamchilari tizimining joriy qilinishi, mamlakatimizda kambag'allikka qarshi kurashishga qaratilgan siyosatda keskin burilish yasaydi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 8 iyunda "Tadbirkorlik faoliyati va o'zini-o'zi band qilishni davlat tomonidan tartibga solishni soddalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori ham qabul qilindi. Ushbu qarordan maqsad aholini tadbirkorlik faoliyatiga yanada keng jalb qilish va qonuniy mehnat faoliyatini amalga oshirish uchun qo'shimcha shart-sharoitlarni yaratish. Unga ko'ra, 2020 yil 1 iyuldan O'zbekistonda o'zini-o'zi band qilgan shaxslar shug'ullanishi mumkin bo'lgan faoliyat (ishlar, xizmatlar) turlari ro'yxati 67 taga yetdi hamda ularning daromadlari soliqqa tortilmaydi. O'zini o'z band qilishni ro'yxatdan o'tkazish uchun soliq idoralariga kelib o'tirilmaydi¹. Ushbu chora-tadbirlar kambag'allikni qisqartirish uchun muhim o'rinni egallaydi.

Yurtimizda maxsus mobil ilova yoki soliq to'lovchining shaxsiy kabineti orqali faoliyat turini ko'rsatgan holda ro'yxatdan o'tadi. Ro'yxatdan o'tganligini to'g'risida tasdiqlovchi matritsali shtrix kod (QR-kod) shakllanadi. Endi vaqtinchalik mehnat guvohnomalarini berish tartibi yo'qoladi. Juda ko'pchilik fuqarolar o'zini band etib, ish stajlari yo'qligi sabali pensiya yoshiga yetganlarida pensiyaga chiqa olmay yurishgan edi. O'zini o'zi band qilgan fuqarolar 2020 yil uchun bazaviy hisoblash miqdorining kamida 50 foizi (111500 so'm edi, hozirgi kunda bu summa yanada oshgan) hajmida ijtimoiy soliqni to'laydi hamda ushbu summa to'liqligicha budjetdan tashqari Pensiya jamg'armasiga yo'naltiriladi va undan kelib chiqqan holda yakka tartibdagi tadbirkorlar uchun o'rnatilgan tartibda pensiya hisoblash uchun daromad hajmi aniqlanadi. Misol uchun, mardikor - xonadonlarda yer ag'darish, yuk tashish kabi ishlar bilan shug'ullanadigan shaxs, oilasi kambag'al. Kelajakda qariganda jismonan mehnat qobiliyatini yo'qotadi, ishlay olmaydi, yana yordamga muhtoj oila bo'lib qolaveradi.

Shular sababli, fuqaroga tushuntirib, maxsus mobil ilova yoki soliq to'lovchining shaxsiy kabineti orqali o'zini-o'zi band qilish orqali ro'yxatdan o'tkazishda shaxsan ko'maklashib, 2020 yil uchun 111,5 ming so'm ijtimoiy to'lovi qilinsa, unga ish staji hisoblandi va kelajakda pensiyaga chiqishda hisobga olinadi. Bunda o'xshash misollar kundalik hayotda juda ham ko'p topiladi.

¹O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 8 iyunda "Tadbirkorlik faoliyati va o'zini-o'zi band qilishni davlat tomonidan tartibga solishni soddalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori

